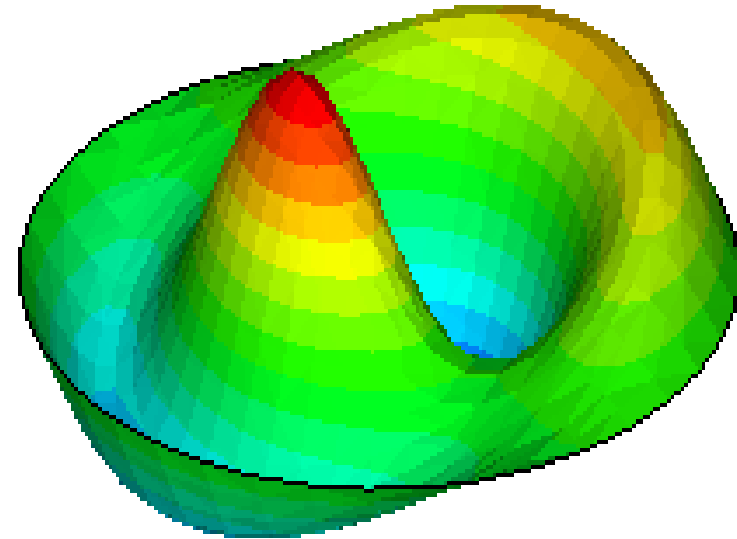
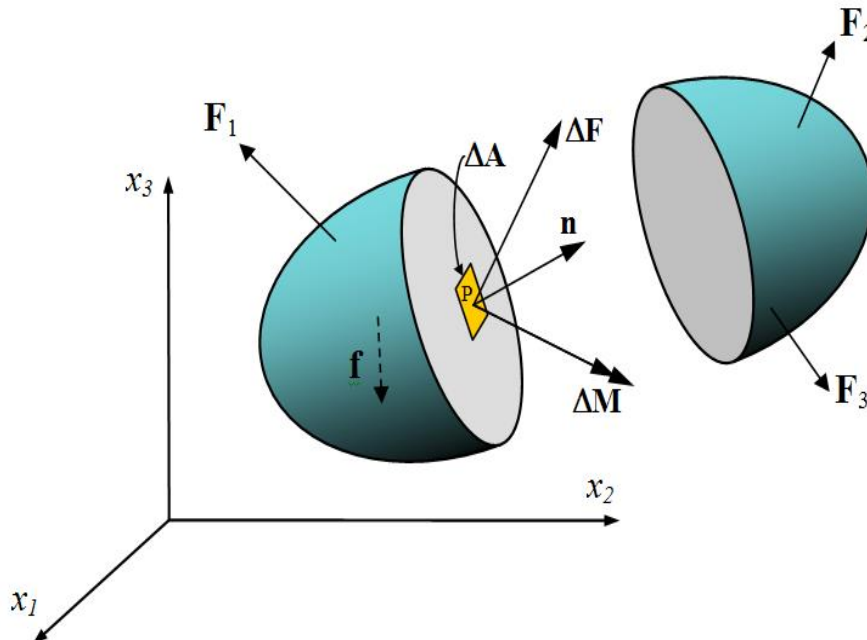

Wykład 6: Nieliniowości fizyczne

Część 2 : Nieliniowość sprężysta. Teoria nośności granicznej

Leszek CHODOR dr inż. bud, inż.arch.
leszek@chodor.co

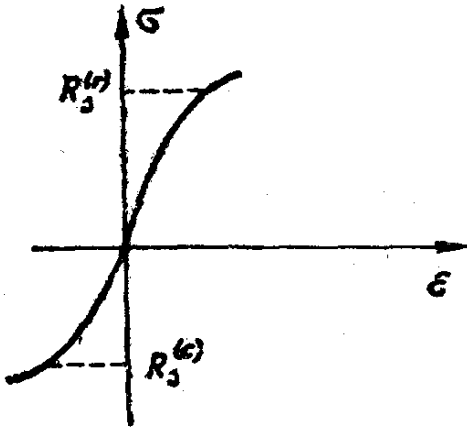

Literatura:

- [1] Timoschenko S. Goodier A.J.N., Theory of Elasticity Mc Graw –Hill, 2 nd , Oxford, 1951
- [2] Piechnik S., Wytrzymałość materiałów dla wydziałów budowlanych, , PWN, Warszaw-Kraków, 1980
- [3] Rakowski G., Kacprzyk Z., Metoda Elementów Skończonych w mechanice konstrukcji, Oficyna PW, Warszawa, 2005
- [4] Bower A., Linear Elasticity,, Lecture Notes, Division of Engineering Brown University Spring 2005,
- [5] Lebedev L.P., Cloud M.J., Tensor Analysis with Applications in Mechanics, World Scientific, 2010
- [6] Chodor L., publikacje własne - różne.
- [7] Brunarski L., Kwieciński M., Wstęp do teorii sprężystości i plastyczności, Wyd PW, Warszawa 1980

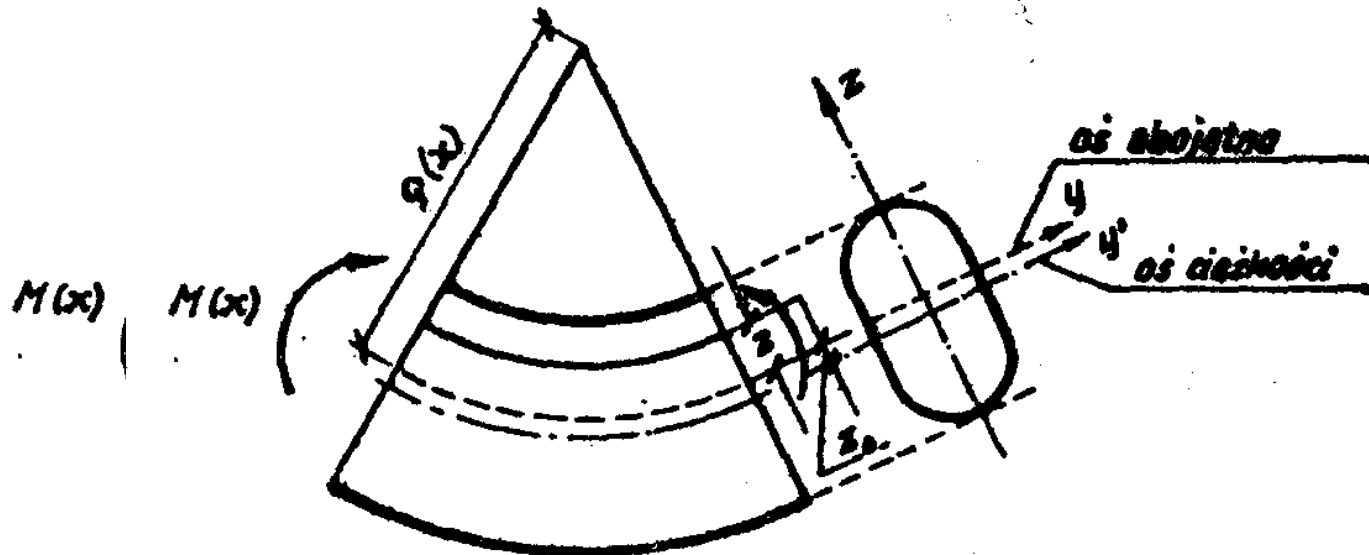
Zginanie pręta z materiału nieliniowo sprężystego {1}

Niech materiał, z którego wykonany jest pręt, charakteryzuje krzywa

$$\epsilon = A\sigma^m \quad \text{dla} \quad \sigma \geq 0,$$

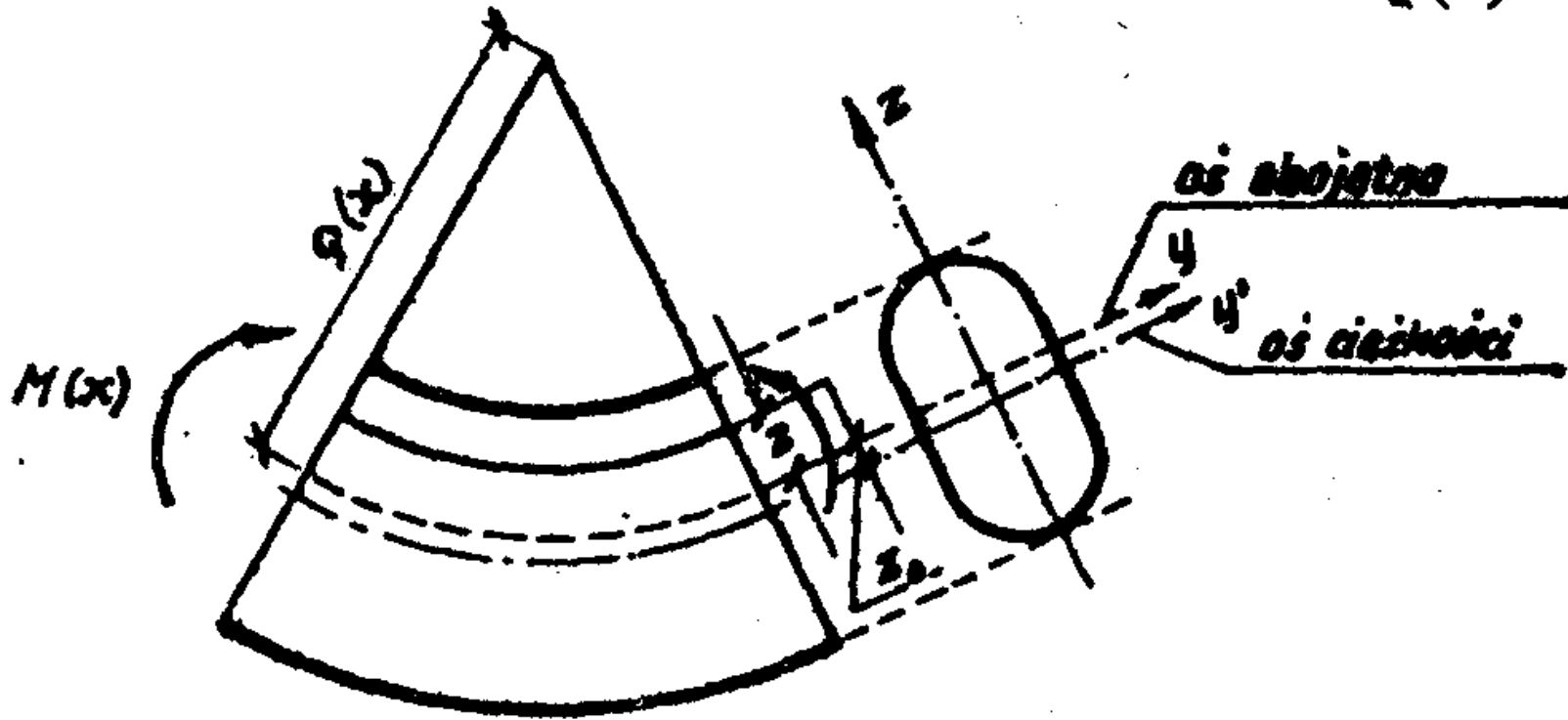
$$\epsilon = B\sigma^n \quad \text{dla} \quad \sigma \leq 0.$$

Zginanie pręta z materiału nieliniowo sprężystego {2}

Jeśli przyjmiemy założenie płaskich przekrojów, to

$$\epsilon_x = - \frac{z}{\rho(x)}$$

Zginanie pręta z materiału nieliniowo sprężystego {3}

Zaniedbując naprężenie normalne s_y i s_z , jako małe w porównaniu z s_x , możemy na podstawie krzywej rozciągania zapisać

$$\text{dla } z \geq 0: \sigma_x = -A^{-1/m} \varepsilon^{1/m} = -\left(\frac{z}{A\rho}\right)^{1/m}, \quad (9)$$

$$\text{dla } z \leq 0: \sigma_x = B^{-1/n} \varepsilon^{1/n} = \left(\frac{|z|}{B\rho}\right)^{1/n}.$$

Warunki równoważności układów sił wewnętrznych i zewnętrznych

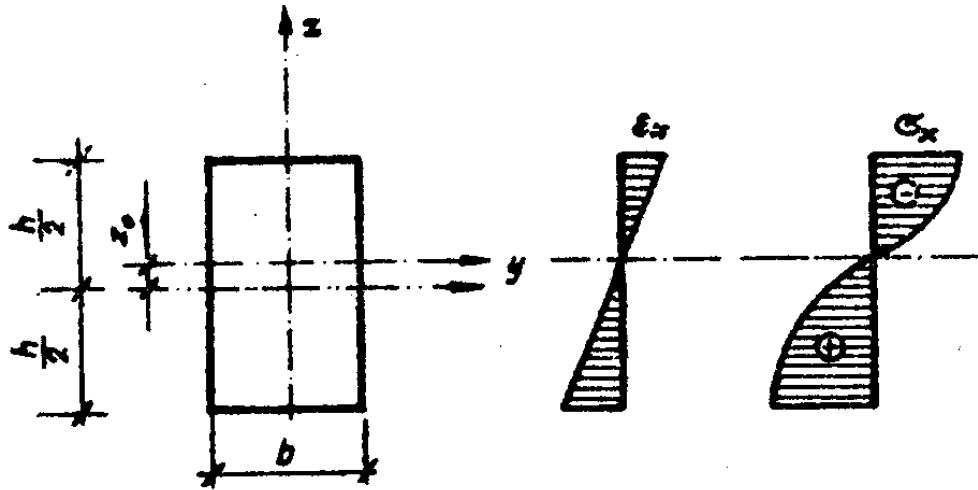
$$N(x) = 0 = \iint_A \sigma_x dA, \quad (10a)$$

$$M(x) = \iint_A \sigma_x z dA. \quad (10b)$$

Różne funkcje, które opisują rozkład naprężenia w strefie ściskanej i rozciąganej powodują, że os obojętna nie pokrywa się z osią ciężkości. Położenie osi obojętnej jak i krzywiznę belki wyznaczymy z układu równań jw. Stanowi to o rozwiązaniu zadania

Zginanie pręta z materiału nieliniowo sprężystego {4}

Mimo, że rozwiązanie zadania nie przedstawia merytorycznych trudności, to obliczenia są żmudne nawet dla przekroju prostokątnego

$$(10a) \Rightarrow 0 = b \left[\int_0^{h/2 - z_0} - \left(\frac{z}{A\varrho} \right)^{1/m} dz + \int_0^{h/2 + z_0} \left(\frac{z}{B\varrho} \right)^{1/n} dz \right] =$$

$$= b \left[- \left(\frac{1}{A\varrho} \right)^{1/m} \frac{m}{1+m} \left(\frac{h}{2} - z_0 \right)^{1+m/m} + \left(\frac{1}{B\varrho} \right)^{1/n} \frac{n}{1+n} \left(\frac{h}{2} + z_0 \right)^{1+n/n} \right].$$

Zginanie pręta z materiału nieliniowo sprężystego {5}

Jak widać rozwikłanie tych związków nie jest proste. Upraszcza się dla $A=B$ i $m=n$. Wówczas oś obojętna pokrywa się z osią ciężkości, (10a) jest spełniony tożsamościowo, a z (10b) mamy:

$$M(x) = 2b \left(\frac{1}{A\varrho} \right)^{1/m} \frac{m}{1+2m} \left(\frac{h}{2} \right)^{1+2m/m},$$

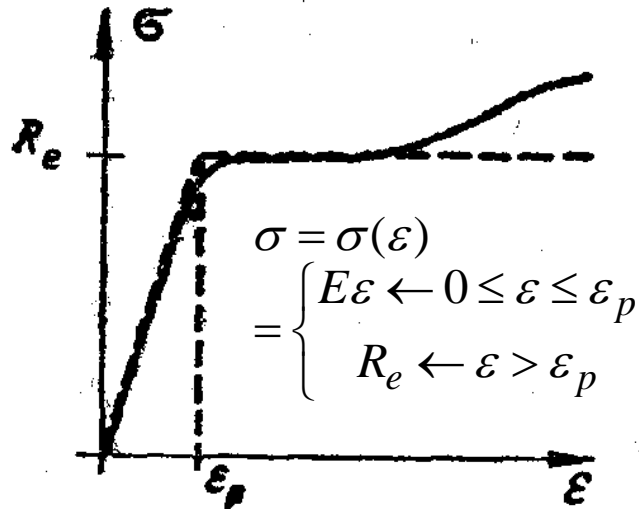
$$\frac{1}{\varrho(x)} = \frac{2^{1+m} M^m(x) A}{b^m \left(\frac{m}{1+2m} \right)^m h^{1+2m}}$$

$$\sigma_x = - \frac{2^{1+m/m} M(x)}{b \frac{m}{1+2m} h^{1+2m/m}} z^{1/m}.$$

Z wzoru na rozkład naprężeń, wynika, że są one rozłożone nieliniowo po wysokości przekroju

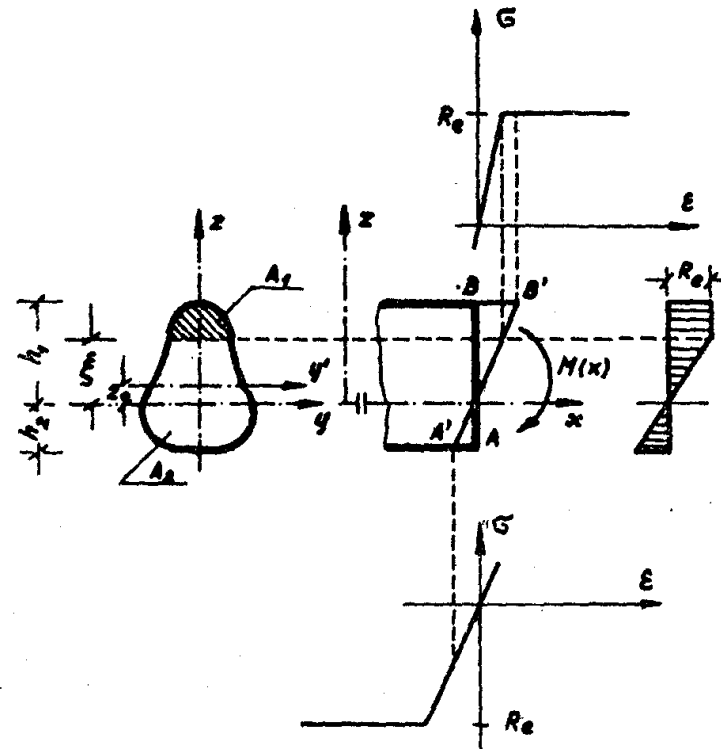
Zginanie pręta z materiału idealnie sprężysto- plastycznego {1}

Materiał idealnie sprężysto-plastyczny (Prandtla)

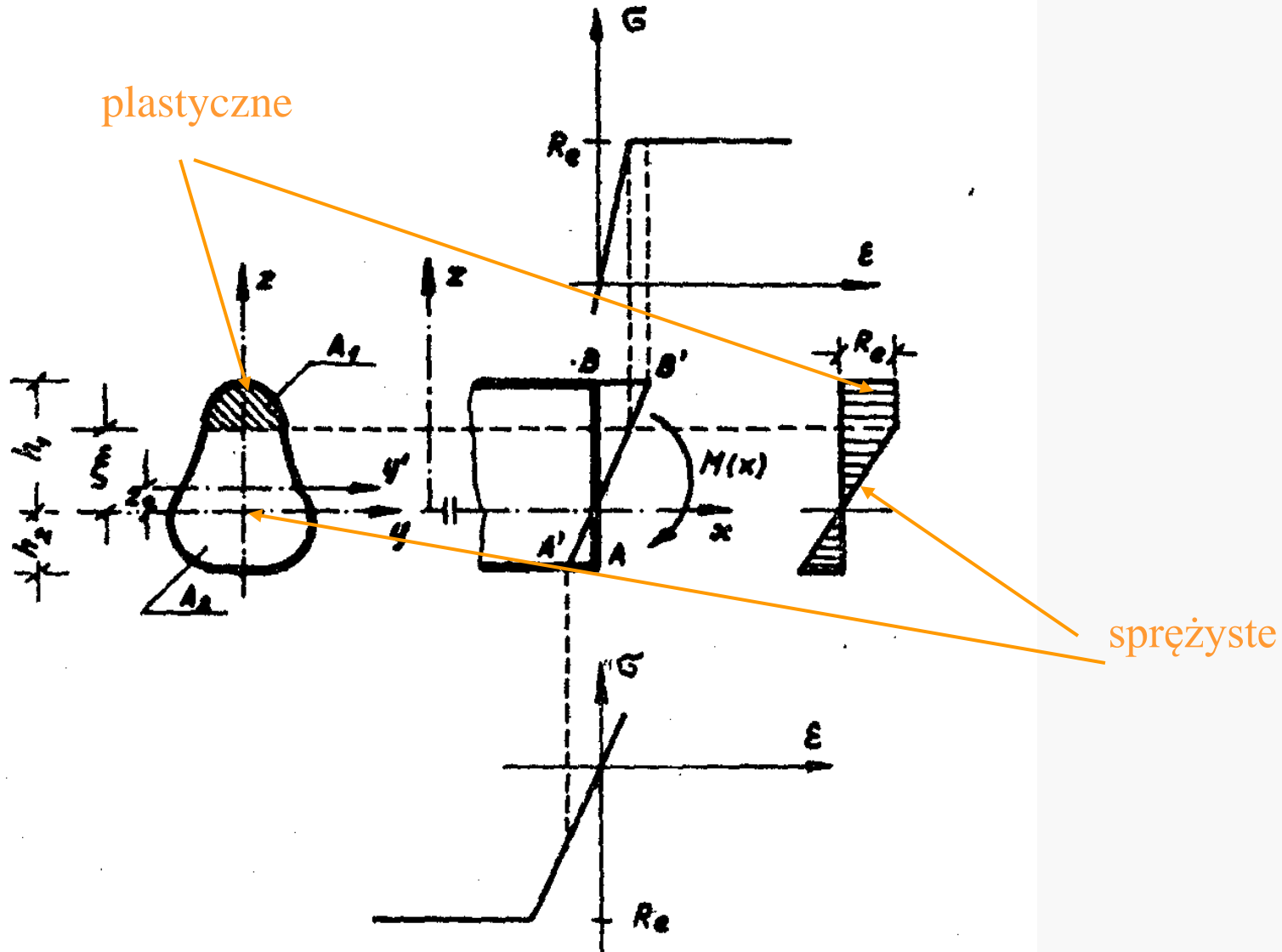

Zachowujemy wszystkie założenia zginania w TS,
A ponadto:

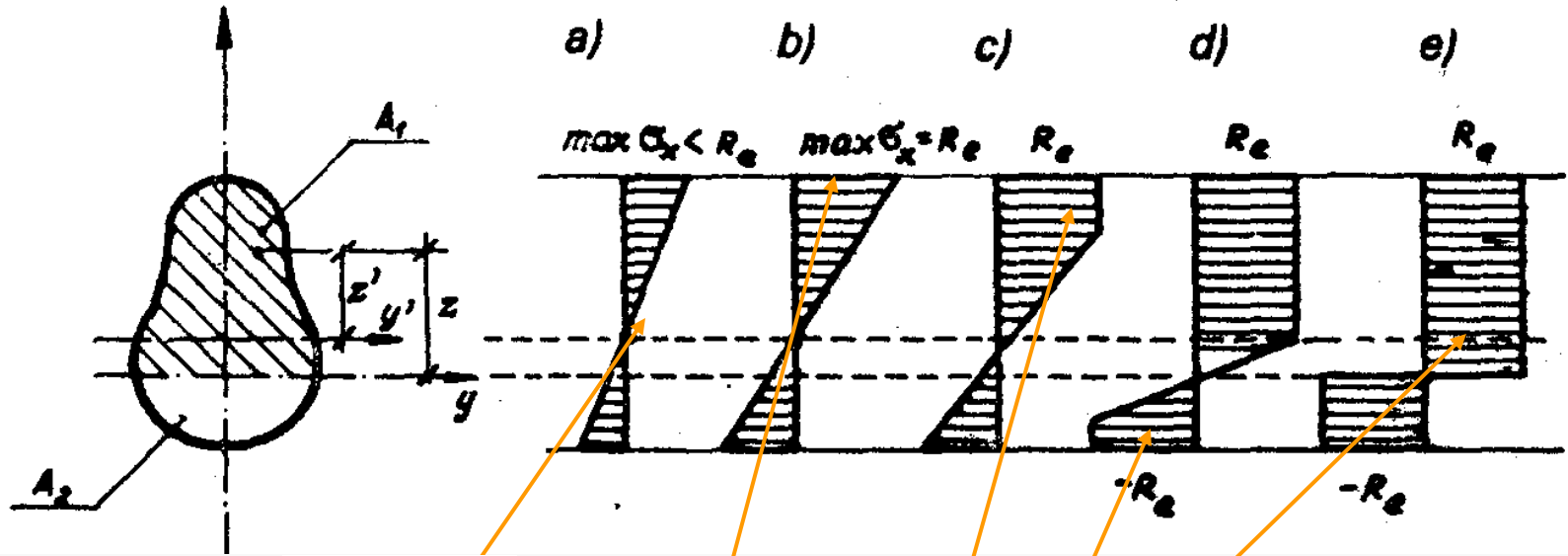
Napężenie styczne mają znikomy wpływ na
osiągnięcie stanu plastycznego

Zginanie pręta z materiału idealnie sprężysto- plastycznego {2}

Zginanie pręta z materiału idealnie sprężysto- plastycznego {3}

sprężysty

graniczny sprężysty

jednostronnie sprężysto-plastyczny

dwustronnie sprężysto-plastyczny

graniczny plastyczny

Zginanie pręta z materiału idealnie sprężysto- plastycznego {4}

$$\varepsilon_x = \frac{z}{\varrho(x)}$$

$$N(x) = 0 = \iint_A \sigma_x dA,$$

$$M(x) = \iint_A \sigma_x z dA.$$

$$\sigma_x = \frac{M(x)}{J_{y'}} z'.$$

$$0 = \iint_A E \frac{z'}{\varrho(x)} dA = \frac{E}{\varrho(x)} \iint_A z' dA,$$

$$M(x) = \iint_A E \frac{z'}{\varrho} z' dA = \frac{E}{\varrho} \iint_A z'^2 dF.$$

Wyznacza położenie osi obojętnej

$$M(x) = \frac{E}{\varrho(x)} J_{y'}, \text{ czyli } \frac{1}{\varrho(x)} = \frac{M(x)}{EJ_{y'}},$$

Rozkład graniczny sprężysty

$$\max \sigma_x = R_e = \frac{\bar{M}}{J_{y'}} \max z = \frac{\bar{M}}{W} \Rightarrow \bar{M} = WR_e.$$

Zginanie pręta z materiału idealnie sprężysto- plastycznego {5}

Obciążenie zewnętrzne, wywołujące choć w jednym przekroju moment zginający sprężysty, graniczny (M z nadkreśleniem) nazywa się

obciążeniem granicznym sprężystym.

W przypadku jednostronnie sprężysto-plastycznego rozkładu naprężeń:

$$\sigma_x = \begin{cases} E \frac{z}{\rho(x)} & \text{dla } -h_2 \leq z \leq \xi, \\ R_e & \text{dla } \xi \leq z \leq h_1. \end{cases}$$

$$0 = \iint_{A_2} E \frac{z}{\rho(x)} dA + \iint_{A_1} R_e dA,$$

$$M(x) = \iint_{A_2} E \frac{z}{\rho(x)} z dA + \iint_{A_1} R_e z dA.$$

Dla granicznego plastycznego rozkładu:

$$0 = \iint_{A_2} -R_e dA + \iint_{A_1} R_e dA \Rightarrow A_1 = A_2,$$

$$M(x) = \overline{M} = \iint_{A_2} -R_e z dA + \iint_{A_1} R_e z dA = \iint_{A_2} -R_e z' dA + \iint_{A_1} R_e z' dA =$$

$$= R_e [-S_y(A_2) + S_y(A_1)] = R_e [-S_y(A_2) + S_y(A_1)].$$

Zginanie pręta z materiału idealnie sprężysto- plastycznego {6}

Nośność plastyczna przekroju (moment zginający plastyczny, graniczny
(\overline{M} z podwójnym nadkreśleniem) wyznaczamy więc z zależności:

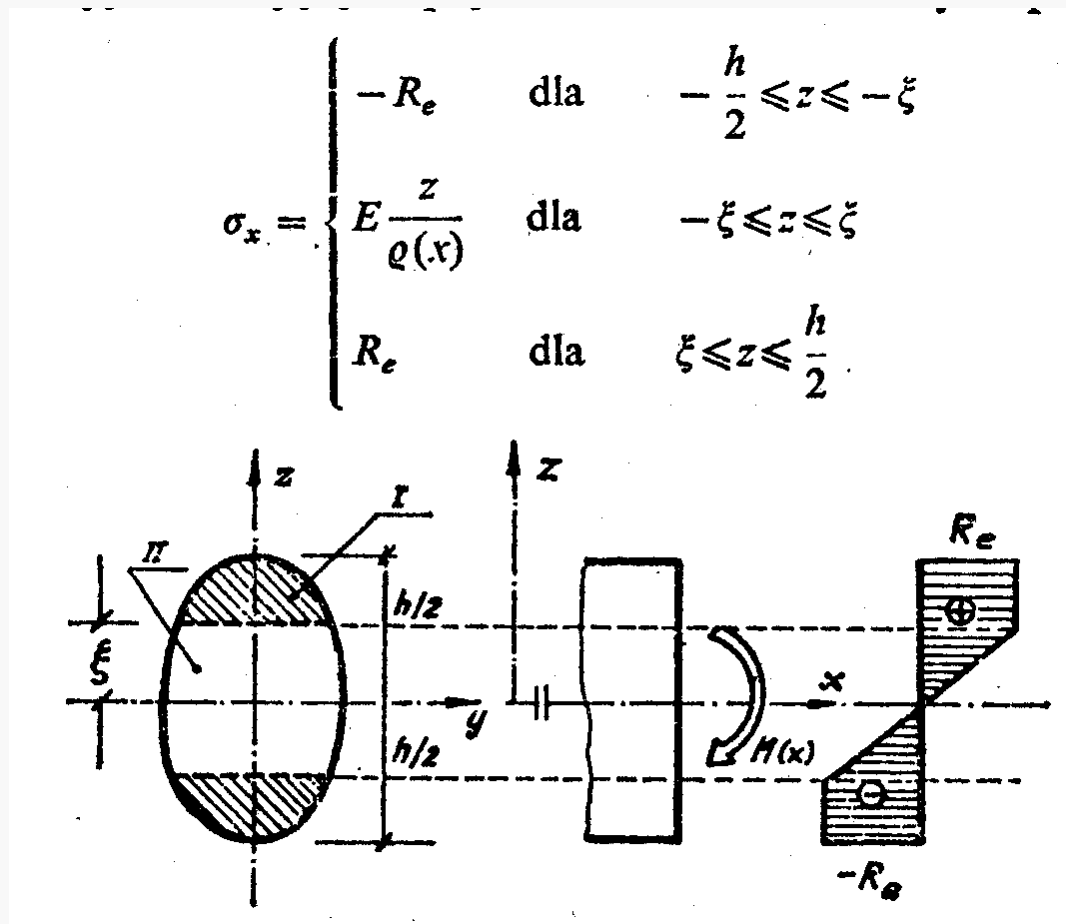
$$\overline{\overline{M}} = W_{pl} R_e .$$

$$W_{pl} = \int_{A_1}^{\text{df}} S_y(A_1) - S_y(A_2) = 2S_y(A_1) .$$

$$M(x) = 2 \left[\iint_{II} \frac{Ez}{\rho(x)} z dA + \int_I R_e z dA \right] = 2 \left[\frac{E}{\rho(x)} \iint_{II} z^2 dA + \right. \\ \left. + R_e \int_I z dA \right] = 2 \left[\frac{E}{\rho(x)} J_y^{II}(\xi) + R_e S_y^I(\xi) \right] .$$

Zginanie pręta z materiału idealnie sprężysto- plastycznego {7}

Rozkład naprężeń w stanie sprężysto-plastycznym w przekroju symetrycznym

Zginanie pręta z materiału idealnie sprężysto- plastycznego {8}

Wysokość strefy uplastycznionej i równanie różniczkowe linii ugięcia

$$E \frac{\xi}{\rho(x)} = R_e.$$

$$M(x) = 2R_e \left[\frac{1}{\xi} J_y^{\text{II}}(\xi) + S_y^{\text{I}}(\xi) \right].$$

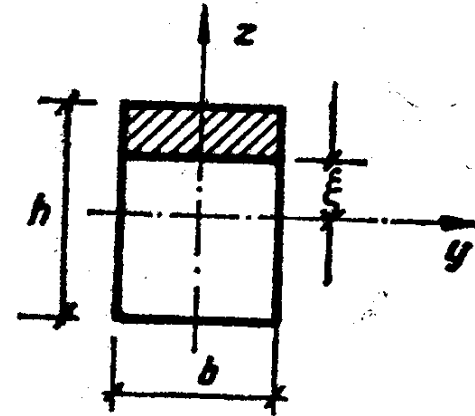
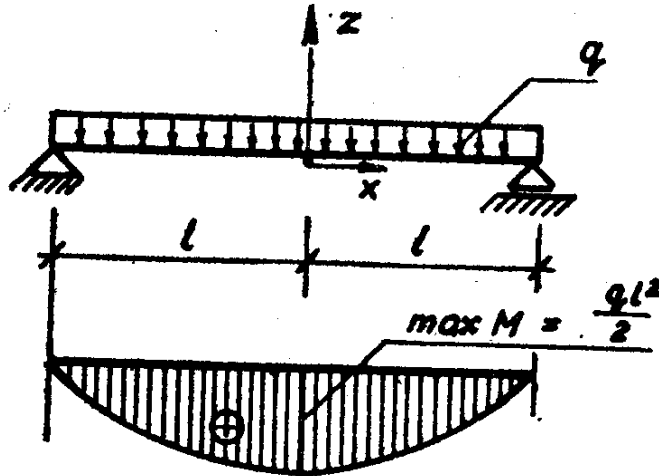
$$M(x) = 2 \left[\frac{E}{\rho(x)} J_y^{\text{II}} \left(\frac{R_e}{E} \rho(x) \right) + R_e S_y^{\text{I}} \left(\frac{R_e}{E} \rho(x) \right) \right].$$

$$M(x) = 2 \left[E w''(x) J_y^{\text{II}} \left(\frac{R_e}{E} \frac{1}{w''(x)} \right) + R_e S_y^{\text{I}} \left(\frac{R_e}{E} \frac{1}{w''(x)} \right) \right],$$

$$\bar{M} \leq M(x) \leq \bar{M}.$$

Przegub plastyczny {1}

Pojęcie przedstawimy na przykładzie belki:

$$\bar{M} = \frac{\bar{q}l^2}{2} = R_e W \Rightarrow \bar{q} = \frac{2R_e W}{l^2} = \frac{R_e b h^2}{l^2 \cdot 3} \quad W_{pl} = 2b \frac{h}{2} \cdot \frac{h}{4} = \frac{b h^2}{4}$$

$$\bar{M} = \frac{\bar{q}l^2}{2} = R_e W_{pl}, \quad \text{stąd} \quad \bar{q} = \frac{2R_e W_{pl}}{l^2} = \frac{R_e b h^2}{l^2 \cdot 2}$$

$$J_y^H(\xi) = \frac{b \xi^3}{3}, \quad S_y^I(\xi) = \frac{b}{2} \left(\frac{h^2}{4} - \xi^2 \right), \quad M(x) = \frac{q}{2} (l^2 - x^2),$$

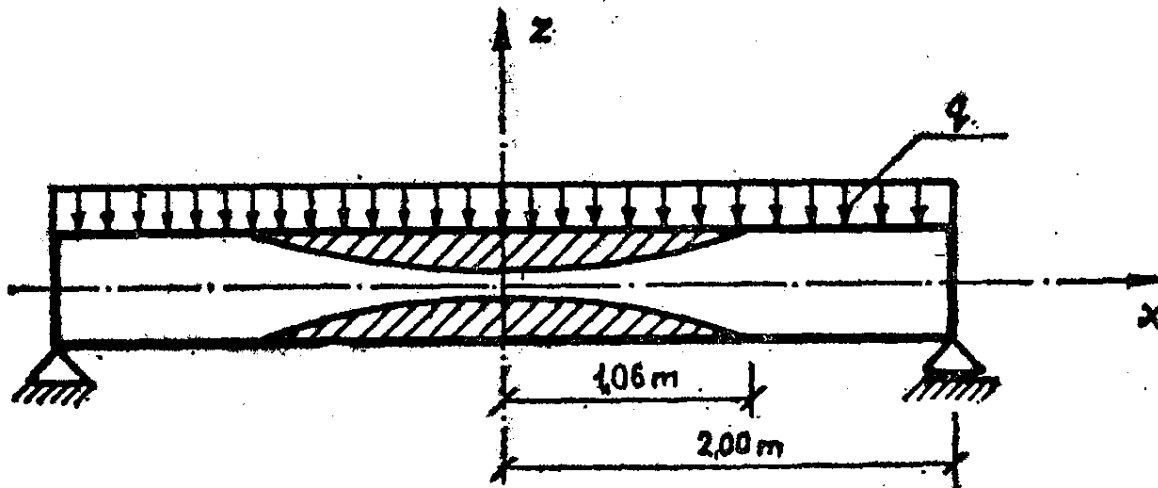
Przegub plastyczny {2}

Równanie frontu plastycznego:

$$\frac{q}{2}(l^2 - x^2) = 2R_e \left[\frac{1}{\xi} \frac{b\xi^3}{3} + \frac{b}{2} \left(\frac{h^2}{4} - \xi^2 \right) \right],$$

$$\xi = \pm \sqrt{\frac{3}{4}h^2 - \frac{3q}{2bR_e}(l^2 - x^2)}.$$

$$\xi = \pm \sqrt{\frac{3}{4} \cdot 6 \cdot 10^{-2} - \frac{3 \cdot 2500}{2 \cdot 2 \cdot 10^{-2} \cdot 300 \cdot 10^6} (2,0^2 - x^2)} = \pm 10^{-2} \sqrt{27 - 6,25(4 - x^2)}.$$

Nośność graniczna {1}

Definicja: Obciążenie, przy którym konstrukcja traci zdolność do nośną i staje się geometrycznie zmienna = nośność graniczna.

Jeśli podstawą wymiarowania jest stan nośności granicznej, mówić będziemy o wymiarowaniu metodą nośności granicznej.

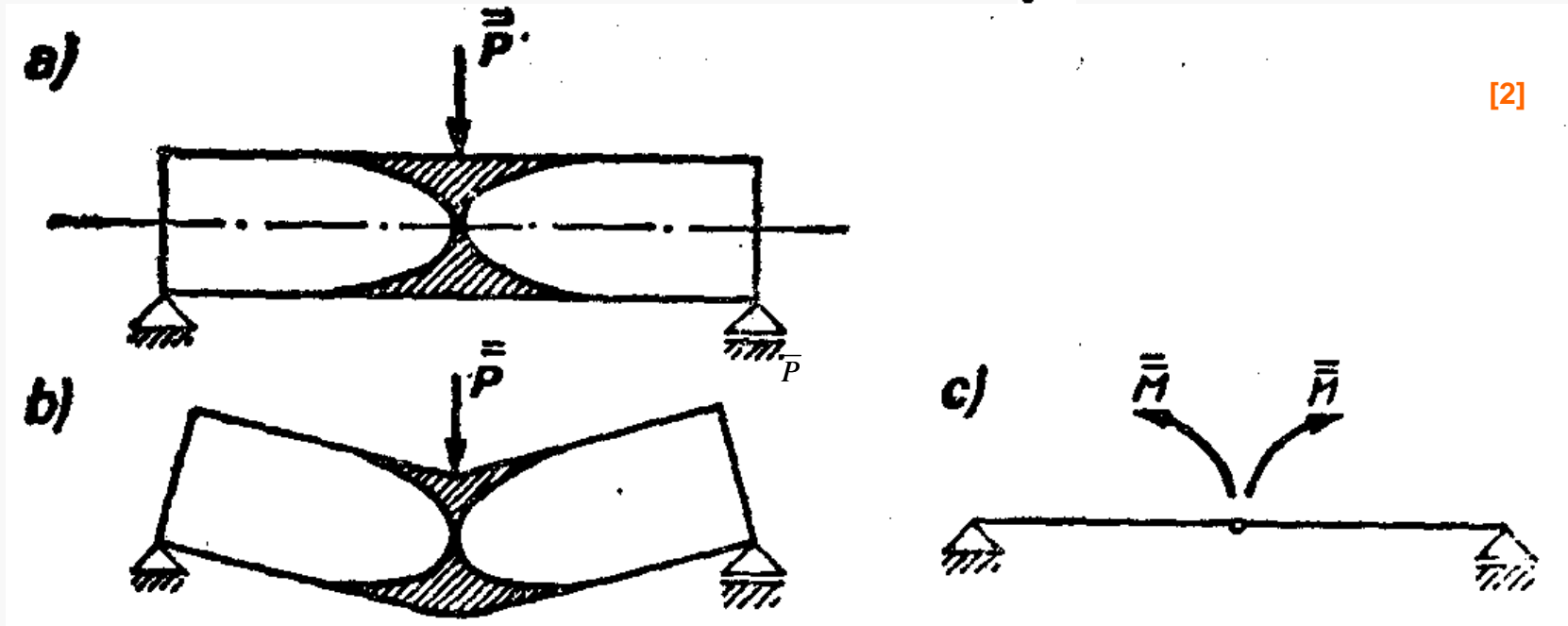
Wyznaczenie nośności granicznej może być wykonane dwojako drogą:

- 1 podejściem statycznym:** zwiększamy obciążenie, wywołując kolejno stany sprężyste, sprężysto-plastyczne aż do stanu zniszczenia (nośności granicznej)
- 2. podejściem kinematycznym:** bezpośrednia analiza stanu nośności granicznej, to znaczy stanu, w którym w bryle powstaje dostateczna liczba obszarów pełnego uplastycznienia (**przegubów plastycznych**), umożliwiających ruch elementów Konstrukcji jako układu geometrycznie zmiennego (**mechanizmu plastycznego**).

Obciążenie, przy którym materiał w obszarach plastycznych przechodzi w stan plastyczny wywołuje odkształcenia przekraczające graniczne sprężyste – dlatego przy wyznaczaniu nośności granicznej (**plastycznej**) możemy pominąć odkształcenia sprężyste i posługiwać się schematem materiału **sztwno-plastycznego**

Nośność graniczna belek zginanych poprzecznie

Przykład belki obciążonej w środku siłą skupioną \bar{P}

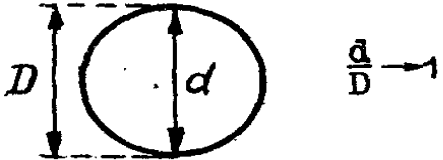
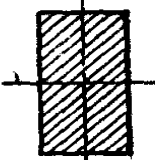
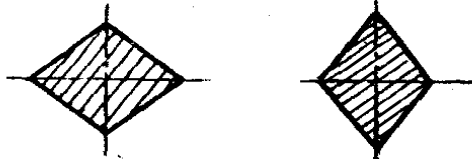
Obciążenie wywołuje w przekroju w środku przęśła moment plastyczny a belka zachowuje się tak, jakby w przekroju tym znajdował się przegub \bar{M} . Z tego powodu przekroje poprzeczne, w których rozkład naprężeń jest graniczny-plastyczny nazywamy **przegubami plastycznymi**.

Od zwykłych przegubów odróżnia je to że przenoszą znany moment zginający \bar{M} .

Nośność graniczna {3}

Przegub plastyczny odbiera konstrukcji jeden stopień geometrycznej niezmienności, dlatego w przypadku belek statycznie wyznaczalnych powstanie jednego przegubu czyni belkę łańcuchem kinematycznym. W konstrukcji n-krotnie statycznie niewyznaczalnej musi powstać co najmniej $n+1$ przegubów plastycznych, aby cały układ stał się mechanizmem. Nośność plastyczna przekroju jest większa od nośności sprężystej zależnie od stosunku wskaźnika wytrzymałości plastycznego $W_{pl} = \bar{W} = 2\bar{S}$ do wskaźnika wytrzymałości sprężystego $W_e = \bar{W} =$

Kształt przekroju	W_{pl}/W_e
 przekrój idealny	1,00
 dwuteownik walcowany	1,15 ÷ 1,17

 rura cienkościenna	1,27
	1,50
	2,00

Nośność graniczna {4}

Twierdzenia ekstremalne teorii nośności granicznej:

Tw I (o obciążeniach bezpiecznych- statyczne):

Konstrukcja nie ulega zniszczeniu lub co najwyżej znajduje się w stanie równowagi granicznej pod działaniem obciążeń z mnożnikiem (statycznie dopuszczalnym) Λ_s , jeśli może być znaleziony stowarzyszony z tym obciążeniem

statycznie dopuszczalny stan uogólnionych naprężeń Q_s .
[Wynikający na podstawie związków fizycznych stan prędkości odkształceń q_s nie musi być kinematycznie dopuszczalny]

Tw II (o obciążeniach niebezpiecznych - kinematyczne):

Konstrukcja ulega zniszczeniu, tzn przekształca się w ruchomy mechanizm pod obciążeniem z mnożnikiem (kinematycznie dopuszczalnym) Λ_k

Jeśli może być znaleziony taki kinematycznie dopuszczalny stan prędkości przemieszczeń u_k i związany z nim poprzez związki geometryczne stan prędkości uogólnionych odkształceń q_k , taki że moc obciążeń zewnętrznych jest nie mniejsza od mocy, rozpraszanej wewnątrz konstrukcji

przez uogólnione naprężenia Q_k , wynikające z q_k za pomocą prawa płynięcia.

[Stan Q_k nie musi być stanem statycznie dopuszczalnym].

Rozwiązanie ściśle problemu nośności granicznej uzyskujemy, gdy $\Lambda_s = \Lambda_k$

Definicje:

pole naprężeń statycznie dopuszczalne:

Stanem lub polem naprężeń uogólnionych statycznie dopuszczalnych Q_s nazywamy stan, który spełnia następujące warunki:

- 1) pozostaje w równowadze z obciążeniem zewnętrznym, działającym na konstrukcję,
- 2) spełnia warunki równowagi wewnętrznej (Naviera) oraz statyczne warunki brzegowe

pole prędkości odkształceń kinematycznie dopuszczalne:

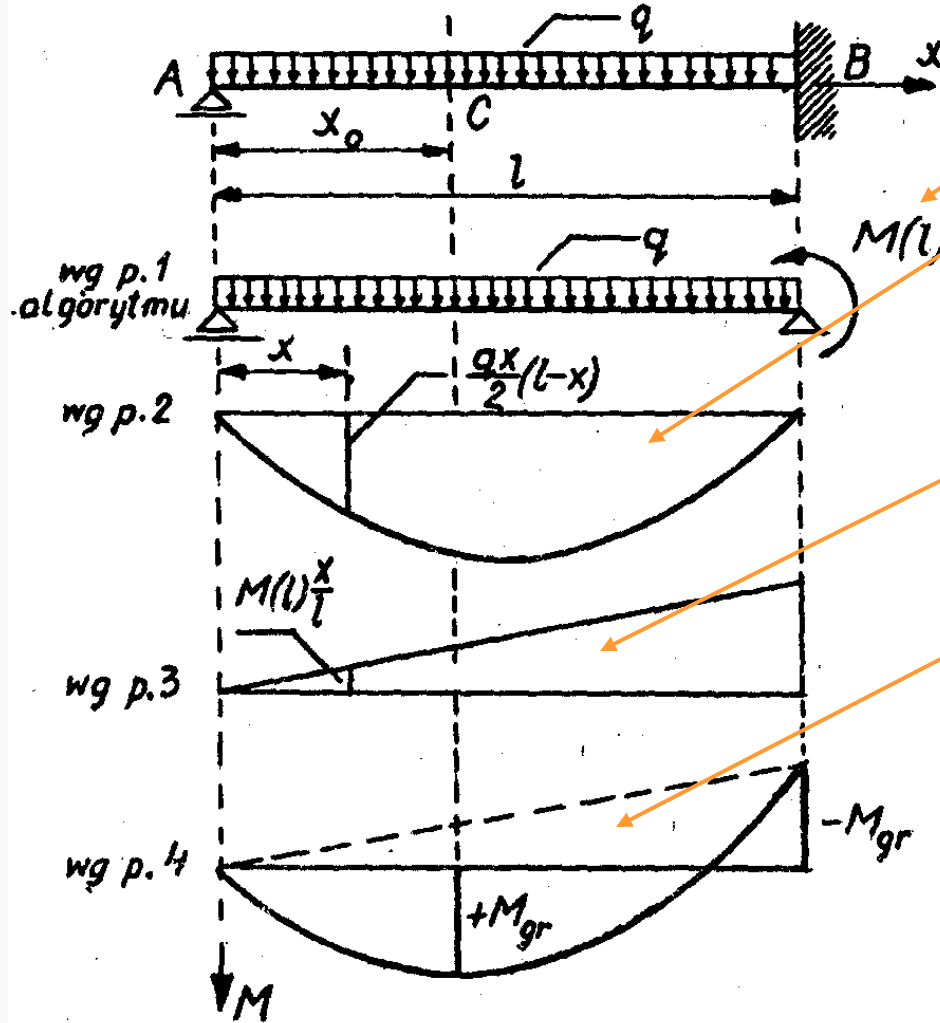
Stanem lub polem prędkości uogólnionych odkształceń kinematycznie dopuszczalnym nazywamy stan, który spełnia następujące warunki:

- 1) spełnia kinematyczne warunki brzegowe oraz warunki ciągłości przemieszczeń wewnątrz konstrukcji
- 2) całkowita moc obciążeń zewnętrznych na prędkościach przemieszczeń \dot{u}_k jest dodatnia

$$\dot{L} = \int_A \Lambda_k P \cdot \dot{u}_k dA > 0$$

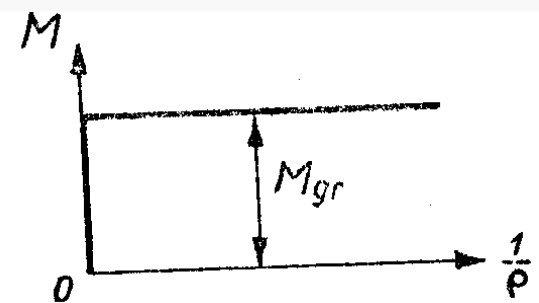
Nośność graniczna {6}

Przykład: belka utwierdzono-przegubowa:

Algorytm metody statycznej:

- p.1 ustalić wielkości nadliczbowe $[M(1)]$
- p.2. sporządzić wykres momentów zginających od obciążenia Zewnętrznego dla zastępczego układu statycznie dopuszczalnego
- p.3. sporządzić wykres momentów zginających od obciążenia wielkościami nadliczbowymi
- p.4. Połączyć wykresy z pkt 2 i 3 tak, by w dostatecznej liczbie Przekrojów został, osiągnięty warunek stanu granicznego

Nośność graniczna {7}

Równania metody statycznej:

1. Ponieważ belka posiada jeden wież nadliczbowy, więc warunek stanu granicznego musi być spełniony w dwu przekrojach – tutaj przyjmujemy przekrój podporowy B i przęsłowy C. Położenie tego ostatniego oznaczmy przez parametr x_0 , Otrzymujemy dwa związki

$$M(x_0) = M_{gr}, M(l) = M_{gr}$$

Związki te wprowadzamy do dwu równań równowagi belki

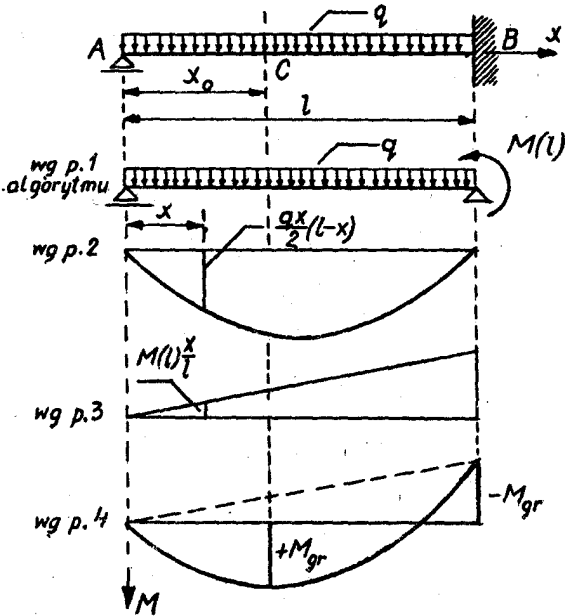
$$M(x) = \frac{qx}{2}(l-x) + \frac{M(l)}{l} = 0,$$

$$\frac{dM(x)}{dx} = T(x_0) = \frac{ql}{2} - qx_0 + \frac{M(l)}{l} = 0$$

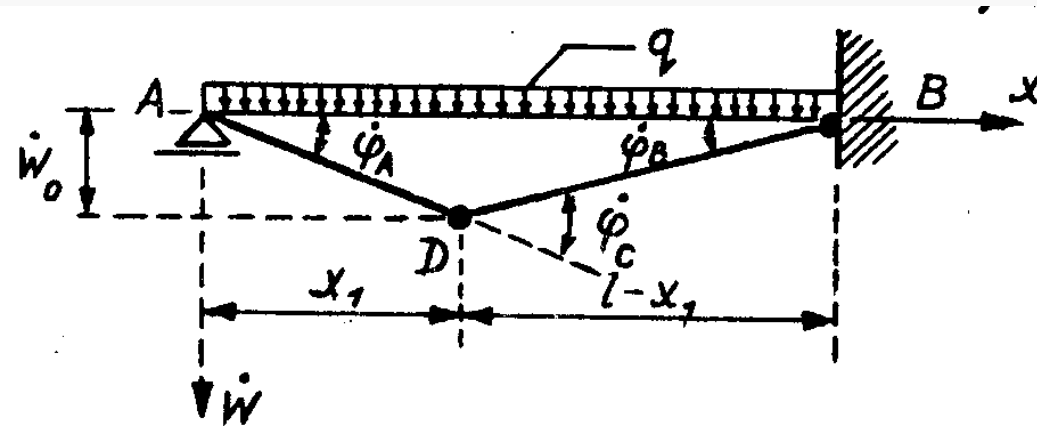
Po rozwiązaniu tego układu równań ze względu na x_0, q_{gr}
Mamy:

$$x_0 = (\sqrt{2} - 1)l \cong 0,41l$$

$$\Lambda_s = q_{gr} = \frac{2M_{gr} \cdot \sqrt{2}}{l^2(\sqrt{2} - 1)(2 - \sqrt{2})} = \frac{2M_{gr}}{l^2}(3 + 2\sqrt{2}) = 11,656 \frac{2M_{gr}}{l^2}$$

Przykład: belka utwierdzeno-przegubowa:

Uwaga o ingerowaniu czasu t w związkach teorii plastycznego płynięcia.

Wynika z niej, że w teorii nośności granicznej

Możemy nie mówić o prędkościach

Odkształceń i przemieszczeń oraz mocach

L^* i D^* , lecz tylko o przyrostach

Odkształceń dq , przemieszczeń du

oraz przyrostach

pracy zewnętrznej dL oraz wewnętrznej dD

Algorytm metody kinematycznej:

p.1 ustalić liczbę przegubów plastycznych [2]

p.2 przyjąć kinematycznie dopuszczalny mechanizm zniszczenia

p.3. Obliczyć moc sił zewnętrznych L^* na wynikających z przyjętego

w pkt 2 mechanizmu zniszczenia

p.4. Obliczyć moc sił wewnętrznych D^* na przygotowanych prędkościach

odkształceń

p.5. Wyrazić warunek równowagi układu zgodnie z zasadą mocy

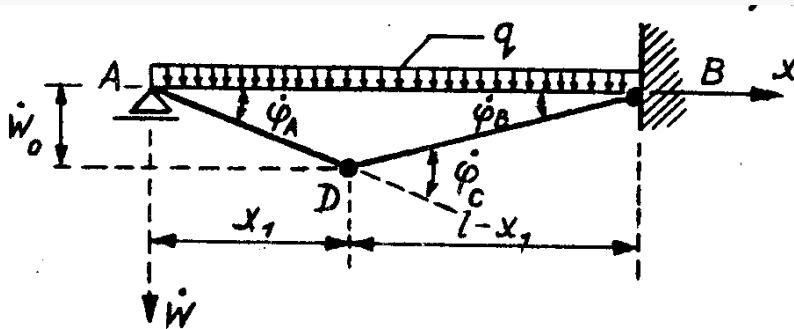
Przygotowanej jako bilans mocy $L^* = D^*$

p.6 wyznaczyć z pkt 5 górną granicę rzeczywistego obciążenia granicznego

Nośność graniczna {9}

Równania metody kinematycznej:

1. Zakładamy kinematycznie dopuszczalny stan prędkości (lub przyrostów) przemieszczeń osi belki, ustalając położenie przęsłowego przegubu w obranym mechanizmie za pomocą parametru x_1 . Analityczny zapis tego pola przyrostów przemieszczeń jest następujący

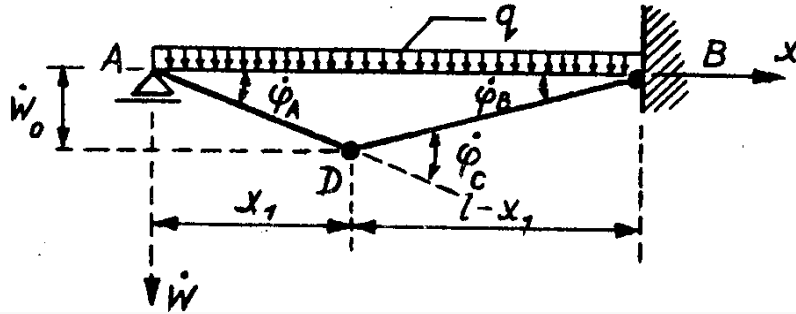
$$dw = \left. \begin{aligned} & dw_1 \frac{x}{x_1} dla : 0 \leq x \leq x_1 \\ & dw_1 \frac{x}{x_1} dla : x_1 \leq x \leq l \end{aligned} \right\}$$

2. Zgodnie z ogólną zależnością, obliczamy moc (przyrost) obciążeń zewnętrznych

$$dL = \int_0^{x_1} dw_1 \frac{x}{x_1} q dx + \int_{x_1}^l dw_1 \frac{(l-x)}{(l-x_1)} q dx =$$

$$dw_1 \left[q \frac{x_1}{2} + \frac{(l-x_1)}{2} \right] = dw_1 \frac{ql}{2}$$

3. Moc (przyrost) sił wewnętrznych (uogólnionych naprężeń) wynosi

$$dD = \sum_{j=1}^p M_{gr}^j d\varphi_j = M_{gr}^D d\varphi_D + M_{gr}^B d\varphi_B$$

ponieważ rozpraszanie energii zachodzi tylko w przegubach plastycznych

Dla belki o stałym przekroju

$$M_{gr}^j = M_{gr}^D = M_{gr}^B = const$$

Z rysunku mamy $d\varphi_B = \frac{dw_1}{l-x_1}$, $d\varphi_D = \frac{dw_1}{l-x_1} + \frac{dw_1}{x_1}$

Stąd
$$dD = M_{gr} \left(\frac{2dw_1}{l-x_1} + \frac{dw_1}{x_1} \right) = M_{gr} dw_1 \frac{l+x_1}{x_1(l-x_1)}$$

Obrót sztywnego pręta AD wokół przegubu A nie wnosi nic do mocy, bo $M_A=0$

Nośność graniczna {11}

4. Z bilansu mocy $dL=dD$, mamy

$$\Lambda_k (= q_{gr}) = \frac{2M_{gr}}{l} \cdot \frac{l + x_1}{x_1(l - x_1)}$$

5. Korzystamy teraz z warunku minimum obciążenia granicznego (zwanego też twierdzeniem o maksymalnym oporze granicznym)

$$\frac{d\Lambda_k}{dx_1} = 0$$

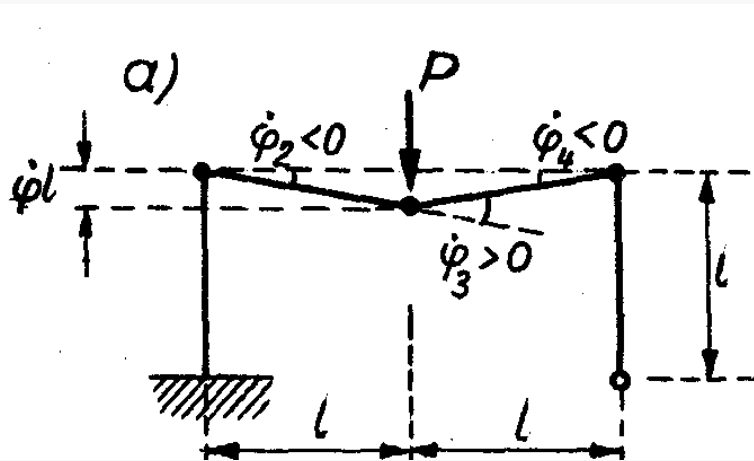
Stąd

$$x_1 = (\sqrt{2} - 1) / l$$
$$\Lambda_k = \frac{2M_{gr}}{l^2} (3 + 2\sqrt{2})$$

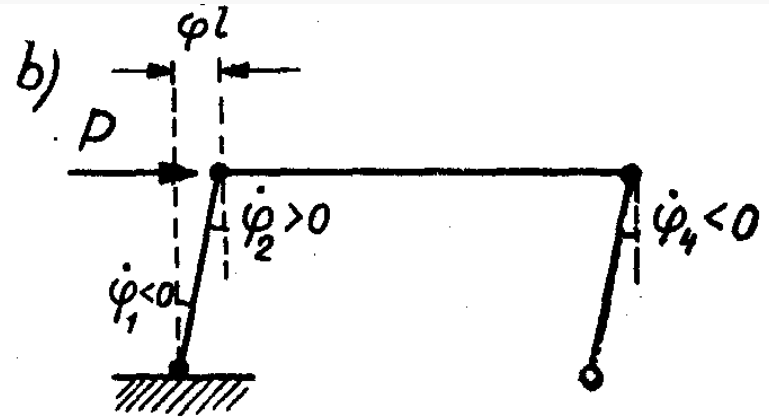
Mnożnik statyczny i kinematyczny są równe, więc uzyskano rozwiązanie ścisłe

Nośność graniczna {12}

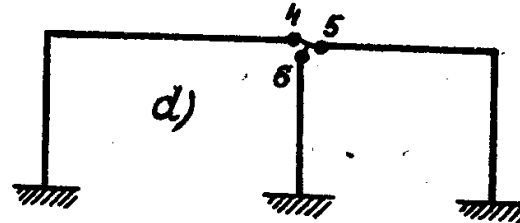
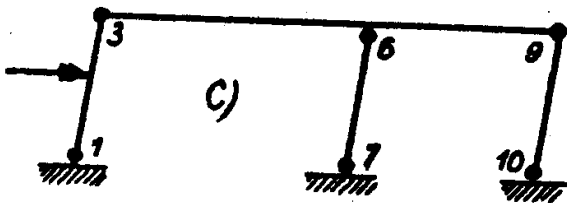
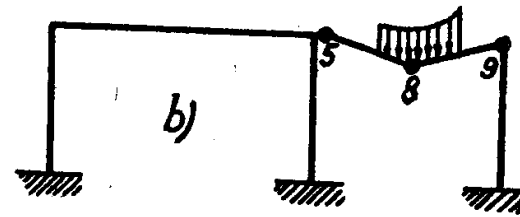
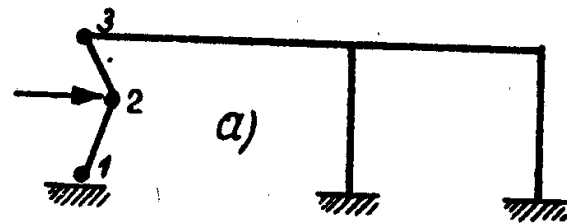
Przykład- mechanizmy zniszczenia dla ramy portalowej

Mechanizm belkowy

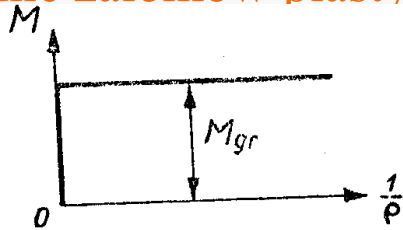

Mechanizm przechyłowy

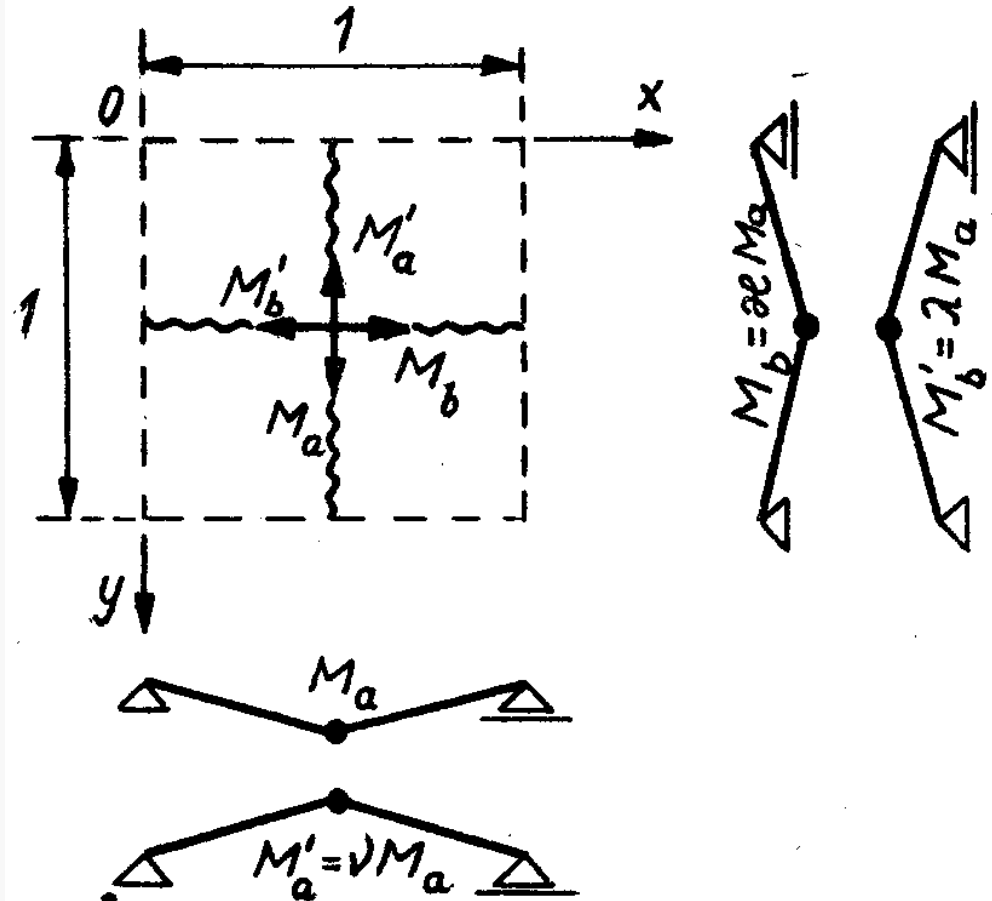

Nośność graniczna płyt

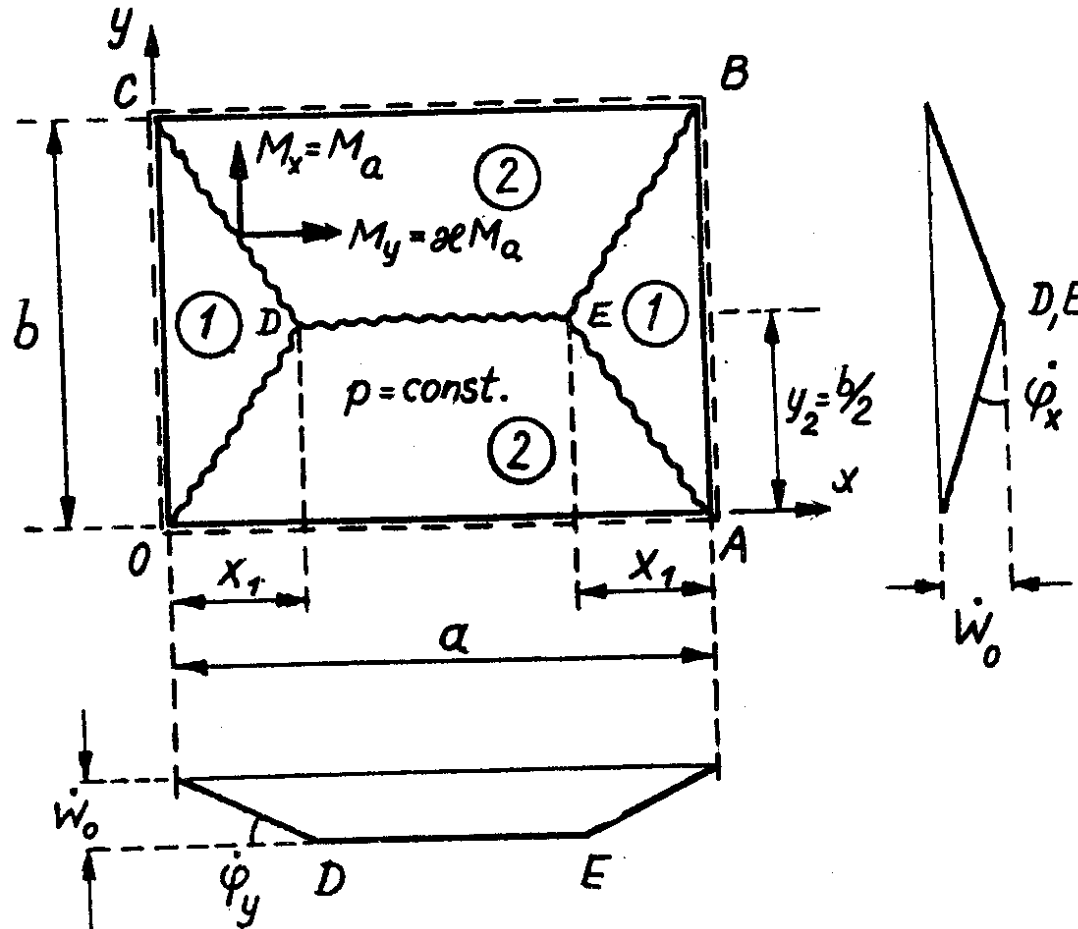
W zastosowaniu do płyt twierdzenia teorii granicznej są analogicznie jak dla prętów zginanych z tą różnicą, że w miejsce przegubów plastycznych mamy **linie załamów plastycznych**

Przykład 1 linii załamów

Przykład 2 linii załomów

Praktyczne zastosowanie teorii nośności granicznej do płyt przedstawiono m.in. w pracy [7]